

véleményeket állíthatnak a szerző egyik-másik megállapításával szembe. Ez is csak hasznára válik az ügynek.

Pl. bizonyosan sokan nem értenek egyet Hajtay Etelka javaslatával, amely a magyar nyelv tanárának túlságos megterhelésén úgy akarna könnyíteni, hogy fiatal, állástalan tanárookra bízna az önképzőkör vezetését. Azt mondja: »egy tanár két iskola önképzőkörét is elláthatná és szakszerű munkát végezne, mert van ráérő ideje s lelkében még frissen élnek a tanulóévek benyomásai«. A cserkészetre hivatkozik, amelyben jól beváltak így fiatal tanárok. Csakhogy ami esetleg ott jó volt, nem felelhet meg itt, ahol szellemi, lelki irányításról van szó, ahol a munkának a legszorosabb kapcsolatban kell állnia az anyanyelvi oktatással és az iskolai élet egészével. Szerzőt e javaslatánál bizonyosan az ifjúság szeretete, elhelyezkedésük akadályain érzett sajnálkozása vezette; de éppen ő, aki hivatásos önképzőkör-vezető, tudhatja legjobban, hogy ezek az ifjak, akik egészen laza kapcsolatban állanak az iskolával, nem végezhetnének jó munkát.

Azzal már valószínűleg többen egyetértenének, amit az önképzőköri külön könyvtárak szükségességéről mond; a kérdés anyagi részét úgy gondolja megoldhatónak, hogy a régi önképzőkörök meglévő tőkét felszabadítaná a kultusz-kormány és az 50 f. tagdíj befizetését visszaállítaná.

Arról is lehetne szót váltani, vajjon nem jelent-e olyan sokoldalú és mélyreható önképzőköri elfoglaltság, amelyről könyve tárgyal, túlságos megterhelést 13—14 éves leányoknak, nem hosszú-e másfélórás gyűlés (a bemutatottak egyikét sem lehet ennél rövidebb idő alatt lebonyolítani) 5 órai délelőtti szellemi munka után és a másnapra készülés izgalmaival a gyermeklélek mélyén és nem tanácsos-e az iskolai ünnepeket is jóval rövidebbre szabni.

Ezekről és a mű egyik-másik tételéről lehet az olvasónak a szerzőtől eltérő véleménye, egyben azonban mindenki egyetérthet: Hajtay Etelka könyve először tárgyalja irodalmunkban ilyen módon és terjedelemben az önképzőkör kérdését, minden sorát idealizmus és nemes ügybuzgóság diktálta és hosszú gyakorlat támasztja alá. Hálás köszönettel tartozunk érte a szerzőnek, aki e munkájával bebizonyítja, hogy az önképzőkört a ma iskolája sem tarthatja feleslegesnek, hanem igen fontos tényezőnek a nevelés szolgálatában.

(Radnóti Dezsőné Hrabovszky Irén.)

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK

(Külföldi folyóiratok nyomán)

1. A biológia a német politika szolgálatában. A nemzeti szociális politika az egész német iskolarendszert szolgálatába állította. Nem elégszik meg azzal, hogy a tanuló megismeri az iskolában, miként jutott el az állam jelen állapotához, az iskolákkal úgy akarják az ifjúság akaratát irányítani, hogy az új politikai irány jövőjét is biztosítsa. Ez a politikai irányítás elsősorban a történet és geopolitikai feladata, az intéző politikai körök azonban minden tantárgytól elvárják, hogy ezen feladat szolgálatába sze-

gödjek. Ujabban a biológia tanítása terén észlelhető erősebb mozgalom. A folyóiratcikkek egész tömege, könyvtárt megtöltő újabb irodalom foglalkozik a biológiatanítás új irányával. A módszer, melyet e tárgy tanításánál követni kívánnak, nem új, de új a szellem, melyet az anyagban meghonosítani akarnak. A biológiatanítás az elmúlt évtizedekben abban látta feladatát, hogy a tanuló jártasságát az önálló megfigyelésben fejlessze, rávezesse az életjelenségek megértésére és a hazai természet iránti szeretetre nevelje. A nemzeti szociálista állam, ezen célokat nem tartja kiélégítőnek, mert az iskola így a tanulót nem a német népnek neveli. A biológiát alkalmasnak látja azon cél követésére, hogy a fiatal németiséget népközösséggé olvassza, nagy organikus alakulattá tömörítse.

A biológia eddigi tanításának individualisztikus irányának az egyed és a faj megfigyelése volt az alapja. Ahogy az emberi társadalomban az embereket egymástól egyéni vágyak és törekvések választják el egymástól, úgy állították a biológia tanításánál a fajt faj mellé, csak az ő különleges életküzdelmeket figyelve. Az utolsó időben mutatkoztak ugyan törekvések, amelyek ökológiai elvek alapján bizonyos egybefoglalásokat eszközöltek, de mindig az egyedekre való figyelem volt a fontosabb feladat, az egyetemesség csak másodlagos cél, ahogy az emberi társadalomban is az egyedeknek csak legutolsó gondolatuk a közösséghez való tartozás. Ez a tanítási mód akaratlanul is a nemzet széttagolásához vezetett. A jövőben ennek meg kell változni. A biológiatanításban látják azt a fontos eszközt, mely arra van hivatva, hogy ezt az individualizmust megszüntesse és nemcsak a tanítás végén keressen a fajok között összefüggéseket, hanem mindig az élőlényeknek az előtérben való együttélését, az életközösséget tekinti az egész tanítás első és értelmet adó feladatának. Az élőlényeket nem egyedeknek mesterséges rendszerekbe foglalása szerint, hanem az életközösségek szerint tanítják. Szerintük a mai élet- és világfelfogás, valamint a politikai gondolkodás is, nem az egyénre, hanem a közösségre van tekintettel. Ha a biológiatanítás nem akar a mai idők áramlatával ellenkezésbe jutni, akkor a tanulót egységes természetszemléletre kell vezetni. Az egységes természetszemlélet mély betekintést enged az élőlények életközösségébe, ami a helyes államfelfogás kialakulására is hatással lesz. A tanuló az államot olyan életközösségnek ismeri meg, amelyhez mindannyian elválaszthatatlanul kötve vagyunk. Az államban a tanuló a saját életközösségét látja, amely neki a szükséges életfeltételeket biztosítja. A biológiatanítás akkor érte el legfontosabb nevelési célját, ha a tanuló az államban élő szervezetet lát, amelyre ugyanazok a törvények érvényesek, mint az általános biológiai jelenségekre és amely belátás a tanulóban az életközösség iránti köteletségérzetet kelti.

Hogy a német politikában beállott irányváltozás milyen átalakító hatással volt a biológia tanítására, azt érdekesen megfigyelhetjük a kieli pedagógiai főiskola tanárának, dr. Paul Brohmernek két — egy évi időközben megjelent — munkájából. Az elsőnek címe: *Biologie, Frankfurt a. M. 1932.* Az előszó szerint a könyv utat akar mutatni a tanításnak, hogy az a tudomány mai állapotának, de a neveléstudomány mai elveinek is megfeleljen. Tárgyalja a biológia fejlődését Linné óta, a biológiai kutatás mai irányát, a tanítás célját, anyagát, anyagelrendezését, tárgyal methodikai

kérdéseket, tanítási szemléltető eszközöket, ismerteti a kieli 8 osztályú gyakorló elemi iskola felső 4 osztályának tantervét és közöl igen értékes tanítási vázlatokat is.

Az V. osztály anyaga: a ház, az udvar, az utca, a kert és a park állatai és növényei. — Embertani ismeretek alapján a gerincesek testének felépítése, a fontosabb szervek életműködése. — Fontosabb egészségügyi szabályok.

A VI. osztály anyaga: a kert, a mező, az erdő állatai és növényei.

A VII. osztály anyaga: a mező, a tó és a tenger állatai és növényei. — A tanult állatok és növények rendszerbe foglalása. Ehhez az anyaghoz a következő utasítás tartozik: a legfontosabb a mezei növények és állatok tárgyalása. Az iskolakertben a tanítás céljaira természetni kell burgonyát, különböző gabonaneműeket, répát, hajdinát és lent. Ezen növények szaporodásának és fejlődésének megfigyelése. — A kártevők megfigyelése és az ellenük való védekezés. Mezőgazdasági termelés. — A tó és tenger állatait (béka, szalamander, csiga, kagyló, hal) vagy kirándulások alkalmával figyeltetik meg, vagy az iskolában aquáriumban tartják azokat (a béka ki-fejlődésének fázisai), vagy a halpiacot, állattani múzeumot látogatják.

A VIII. osztály anyaga: az általános biológia és embertan. Sejt-, szövet- és szervtan. Az állatok együttélése telepekben és törzsekben. — Az élőlények viszonya a meleghez, fényhez, levegőhöz, vízhez, földhöz és egymáshoz. — Az állatok állami élete. Ez utóbbi tanítási egység rátereli a figyelmet az ember állami életére, alkalmas átmenet az embertan tárgyalására.

Minden osztály anyagából közöl tanítási vázlatokat is. Az V. osztály anyagából »A ház és udvar életközössége«. A cserepekbe ültetett szobanövények fejlődését figyelik a tanulók. A tulipán, jácint, pelargónia, szegfű cserepekben virágznak az osztályban, ezeken szerzik meg a tanulók növénytanai alapismereteiket. A háziállatok közül előzetesen kiadott tájékoztatás alapján megfigyelik a macskát, a kutyát, a disznót, a szarvasmarhát, a lovat, a házinyulat, a tyúkot, a galambot, a kacsát, a kanárit, a verebet, a fecskét, a legyet, és a méhet. Miután a tanuló mindezeket a tanító irányítása mellett megfigyelte, összefoglalásként megtárgyalják az együtt élő növények és állatok viszonyát egymáshoz és a környezethez, amihez természetesen az ember is tartozik.

Az igen értékes könyvben nyoma sincsen a politikának. Mindenütt az individuumból indul ki és csak összefoglalásként figyelteti az életközösséget.

Egy évvel később jelent meg ugyanennek a szerzőnek »*Biologieunterricht und völkische Erziehung, Frankfurt a.M. 1933.* c. könyve, ez már teljesen a napi politika szolgálatába szegődik. Az egész könyv azt a kérdést tárgyalja, miként járulhat a biológiatanítás a nemzeti szocialista politikára való neveléshez. Ugy ebben a könyvben, valamint a különböző folyóiratokban megjelent cikkeiben már azt hirdeti, nem az a fontos, hogy a tanuló minél több tudást szerezzen, hogy az élet jelenségeit minél tökéletesebben magyarázni tudja, fontosabb ennél az, hogy az élők világáról szerzett ismeretek hozzájáruljanak a tanuló politikai neveléséhez. A biológia anyaga csak eszköz a tulajdonképpeni cél eléréséhez. Ehhez pedig

a könyv szerzője szerint nem elég, hogy a biológia anyagát átörökléstani és fajhyiényiai ismeretekkel bővítették. A nevelési célokat nem érhetik el, ha a régi anyagot érintetlenül hagyják. A világszerte elterjedten használt Schmeil vezérfonala szerint tanított biológiai törvények Darwin gondolatvilágának felelnek meg. A darwinizmus világszemlélete, mely oly hosszú időn át a biológiát uralta, szoros összefüggésben állott a mult század angol liberálizmusával. Mivel a liberális gondolkodás — mondja tovább szerző — organikus élet- és államfelfogáshoz nem vezethet, a biológiantanítást teljesen át kell alakítani, ha azt akarjuk, hogy nemzetpolitikai célokat szolgáljon. Az anyagot nemcsak gondosan meg kell válogatni, de a tanítást új szellemmel kell telíteni. A régi természetszemlélet alapja az egyedek élete volt, az újnak az összesség megfigyelése legyen. A tanulót arra kell nevelni, hogy minden dolog értelmét az összesség való viszonylatában keressék. A tanulónak tisztán kell látni, hogy minden lény egy nagyobb közösség tagja, hogy minden életjelenség sok mással szoros kapcsolatban van, hogy az állat vagy növény egy-egy szerve csak az egész részeként érthető meg teljesen.

A biológia anyagának az életközösségbe való elrendezése a legcélszerűbb út, a szerves élet törvényszerűségének helyes megértésére. Az életközösségek ismerete pedig elvezet a követendő politikai célokhoz is. Egyrészt megsejteti a tanulóval az élők világában előforduló elmés és mindig tervszerű jelenségeket, másrészt azzal a tudattal telíti, hogy maga is egy nagy egésznek, egy élet- és sorsközösségnek a tagja.

Mindezek igazolására tárgyalja a tóban megfigyelhető életközösséget. Bemutatja, hogy minden életközösségnek lényeges jegye az értelmes tervszerűség. Kimutatja ezt a tervszerűséget az anyagok körforgásában, ami a tóban tipikusan megy végbe. Kimutatja, hogy ebben a körforgásban az életközösség minden tagjának munkás feladatot kell teljesítenie. De az anyagoknak ebben a körforgásában az egyénnek nagyon kis szerepe van. A leghatalmasabb is elpusztulhat, anélkül, hogy az életközösséget pótolhatatlan veszteség érné. De ha egy faj kiesik, legyen az bár csak egy mikroszkopikus kicsiségű plankton, vagy baktériumfaj, a körforgás alaposan megzavartatik, tehát, hogy az egész életközösség pusztulását vonja maga után. Az egyénnek tehát csak a fajához való viszonyában van komoly jelentősége.

Ezek után fölvetődik a kérdés, hogy az ember tartozik-e valamely életközösséghez? Erre a kérdésre azonban csak akkor tér rá a szerző, ha már több életközösséget letárgyalt. Az ember életközösségeként a tanuló először a családot jelöli meg. A felelet helyes, de a tanár figyelmezteti a tanulót, hogy itt a kötetlék a vérrokonság által adva van, míg a tó, vagy erdő életközösségében sok egymástól teljesen idegen növény vagy állat él. A család maga is az összességnek egy része, keressük most a család viszonyát más emberekhez és így eljutunk a községhez, a nemzethez, az államhoz. Most következik az államnak, mint életközösségnek a tárgyalása. Nap-nap után látjuk, hogy az egyes ember kieshet a közösségből anélkül, hogy a közösséget mélyebben érintené. Erzékeny a veszteség, ha egész emberréteg esik ki, amit tapasztalhatunk, ha pl. a bányászok vagy szállító munkások kiállanak a munkából. Ez a meggondolás mély betekintést enged a munkamegosztás lényegébe és figyelmezteti a tanulót a közösség iránti

komoly felelősségre. Aki az életközösség gondolatától át van hatva, az a sztrájkban a közösség elleni bünt látja, mert minden munkateljesítményben hazafias kötelességteljesítést lát, amit mindenkinek híven kell teljesíteni. (Die Deutsche Schule 37. évfolyam, 629. lap.)

Hasonló értelemben foglalkoznak a kérdéssel:

Dinath und Zimmermann: Biologie, Nationalsozialismus und neue Erziehung. Quelle und Meyer, Leipzig.

Johann Thies: Die Staaten als völkische Lebensräume. Alwin Buhle Dresden.

Cornel Schmitt: Die Hecke als Lebensgemeinschaft. Quelle und Meyer Leipzig.

Ugyes tanítási vázlat: *Erich Kley, Die Wiese als Lebensgemeinschaft.* Neue Bahnen 1934. évf. 215. lap.

A biológiatanítás igen ajánlható vezérkönyvei:

C. Schäffer und H. Eddelbüttel. Biologisches Arbeitsbuch. Leipzig, 1933. Tartalmazza úgyszólván az egész kísérleti biológiát, megfigyeléseket a természetben. Lehető egyszerű eszközöket alkalmaznak és mindenütt utalnak azokra a körülményekre, melyektől a kísérlet sikere függ. Egyszerű rajzok megkönnyítik a megértést.

Ernst Kaehne: Schülerselbstbetätigung im Biologiesunterricht. Langensalza 1930. Húsz tanítást közöl valamennyi a tanulók megfigyelésére alapítva és pedig 10 a növénytanból, 8 az állattanból és 2-öt az általános részből.

A biológiatanítással függ össze az a mult évben kiadott német miniszteri rendelet, mely szerint a német nép megújulásának elengedhetetlen feltétele, hogy a biológia alaptényeit és azok alkalmazását az egyes emberre és a közösségre, mindenkinek ismernie kell. Egyetlen fiú- vagy leánytanuló sem bocsátható ki az életbe ezek tudása nélkül. A miniszter tehát elrendeli, hogy minden középfokú iskola legfelsőbb osztályában tanítani kell átörökléstant, fajelméletet, fajhygiéniát, családtant (Familienkunde) és a népesedési politikát. Mindezen ismeretekhez az alapot a biológia szolgáltatassa. Ez ismeretekre minden iskola legfelsőbb osztályában heti 2—3 órát kell beállítani és pedig a matematika és idegen nyelv rovására. Miután minden tantárgyat biológiai gondolkodásnak kell áthatnia, a miniszter elrendeli, hogy nemcsak a biológiában, hanem a német irodalmi, történeti tárgyakban, földrajzban is foglalkozni kell a német államalkotó fajelméleti kérdésekkel.

Minden iskola záróvizsgálatán ezen anyagból minden tanuló köteles vizsgázni, ez alól senki sem menthető fel.

A rendelet, a felsorolt új tudományágakból, egész könyvtárra való tudományos és iskolakönyveket eredményezett; a fontosabbak:

Dr. Bruno K. Schultz: Erbkunde, Rassenkunde, Rassenpflege. 100 oldalas tankönyv, 167 ábrával.

Karl Weinländer: Rassenkunde, Rassenpädagogik und Rassenpolitik. Orion-Verlag, Weissenburg i. Bayern.

Hermann Otto und Werner Stachovitz: Abriss der Vererbungslehre und Rassenkunde einschliesslich der Familienkunde, Rassenhygiene und Bevölkerungspolitik. M. Diesterweg, Frankfurt a. M.

H. W. Siemens: Vererbungslehre, Rassenhygiene und Bevölkerungs-politik. J. F. Lehmann, München.

Heinrich Ihde und Alfred Stockfisch: Gesundheitspflege und Rassen-hygiene. Julius Beltz, Langensalza. Anatómiai tények száraz felsorolása, amely a tanuló kezében teljesen értéktelen. A könyv első része a szervek fölépítését tárgyalja szárazon és bő részletességgel, a második rész a szervek életműködését. A harmadik fajhygiéniai rész főképpen átöröklési kér-désekkel foglalkozik.

Schwamberger: Wie wecken wir in unseren Schülern den Familiensinn? Beyer u. Söhne, Langensalza, 1934. Két új tantárgyat ajánl: a családismét és a család kutatást.

(Zentralblatt für die gesamte Unterrichts-Verwaltung in Preussen. 1933.)

2. Egy japán leánynevelő iskola. A Pädagogisches Zentralblatt-ban *Elisabeth Bauer* személyes tapasztalata alapján érdekes tanulmányt közöl egy japán leánynevelő intézetről, melyet a japánok Jiyu Gakuen (olv. Dsiyu Gakuen), a szabadság iskolájának neveznek. Japán nagyon messze esik tőlünk, az ottani mozgalmak kiesnek érdeklődésünk köréből, de ez az egyedül álló iskola, annyi tanulságot nyújt, hogy az előbbi értékes tanul-mány alapján érdemes vele megismerkedni.

Az iskola Tokio villanegyedében, távol a nagyváros zajától, porától, nagy terebélyes fákkal, bokrokkal és virággyűgyekkel beültetett kert közepén, egymással fedett folyosókkal összekötött pavillonokban van elhelyez-ve. De nemcsak ezekben a külsőségekben különbözik ez az iskola a többi-től, hanem különbözik a tanulók együttélésében és az iskolában követett tanítási és nevelési eljárásokban is.

A japán leánynevelés a hat osztályos — mindenkire kötelező — elemi iskolával kezdődik. Az 5 évfolyamú középiskolába azokat veszik föl, akik az elemi iskolát sikerrel végezték és a szigorú fölvételi vizsgát is kiállot-ták. E középiskolák fölé állítanak 2 vagy 3 évfolyamú tanfolyamokat, ame-lyek társadalmi szükségletet elégítenek ki. A Jiyu Gakuen az 5 osztályú középiskolából és 2 éves felső iskolából áll. A felső iskolának 3 tagozata van: az elsóban pedagógiát, csecsemőápolást, gyermekpsychológiát, filo-zófiát, biológiát, közgazdaságtant, angol nyelvet, művészetet és éneket ta-nítanak, a másodikban főképpen az angol nyelv tökéletesítését gondozzák, a harmadik csoportban a kézimunka a főtárgy.

Az iskola alapítója és vezetője *Mokoto Hani* igen nagytekintélyű, ki-váló pedagógusnő, aki iskolájának vezetésében teljes szabadságot élvez. Nevelési programja: szabad, önálló gondolkodás, az emberi haladást elő-mozdító munkás élet és önbizalom fejlesztése.

Ezt a célt a következő eszközökkel érik el:

Minden osztály 30—35 tanulója, 5—6 tagból álló családra oszlik. A csoportosítást félévenként változtatják. Minden család élén, valamint az osztály élén is, egy vezető áll. A vezetők naponként változnak, hogy a tanulók megtanuljanak nemcsak engedelmeskedni, hanem másokat vezetni is.

A tanulóközösséget egy 30 tagból álló bizottság vezeti, melynek elnö-

ke egy legmagasabb osztálybeli tanuló, akit titkos szavazással választanak. A bizottság tagjait kéthónaponként újra választják. Egyetlen tagot sem lehet újra megválasztani, hogy minden tanuló sorra kerülhessen. Ez a bizottság albizottságokra oszlik. Ezeknek feladata: 1. Ügyel az iskola rendjére és tisztaságára. Az iskola tisztogatását a tanulók végzik. 2. Gondoskodik a tanárok és tanulók ebédjéről. Elvégzik a bevásárlást, összeállítják az étlapot és elkészítik az ebédet. 3. Beszedi a tandíjakat és ebéddíjakat. A bevételeket és kiadásokat elkönyveli. 4. Gondoskodik kirándulásokról, iskolai ünnepélyekről, színi előadásokról. Ez az albizottság szükség szerint kiegészítheti önmagát vagy behívhat megfelelő szakértőket. 5. Fogadja az iskola látogatóit, azokat kalauzolja, az intézet életéről és munkásságáról angol vagy japán nyelven előadásokat tart. A tanulók ezekben a bizottságokban a szervezésben bizonyos munkák elvégzésében gyakorolják magukat, biztos fellépést sajátítanak el és leküzdik a japán leányoknál sajátos félénkséget minden idegennel szemben. Ezt az iskolát végzett tanulók összehasonlíthatatlanul nagyobb önállóságot, fellépésükben nagyobb biztonságot tanúsítanak, mint más japán iskolát végzettek.

Pontosságra, pontos időbeosztásra különös súlyt helyeznek. A japán hajlamos a mulasztásokat könnyen igazoltnak venni. Az intézet aulájában minden hónapban dícsérettel emelik ki azokat, akik egész hónapban egyszer sem mulasztottak. Év végén érmekeket adnak azoknak a tanulóknak, akik egész tanévben nem mulasztottak. Az érdemekre az illetők nagyon büszkék.

A tanítási eljárásban a tanároknak szabad kezük van. Az iskola nem készít elő magasabb iskolákra, nincsen tehát bizonyos penzum elvégzéséhez kötve. Mivel nem akar a tanulóknak alak és tartalom szerint előre meghatározott ismereteket nyújtani, azért határozott tanterve nincsen. A cél a fiatal leányokat arra képesíteni, hogy tudatosan élhessenek a jelennek és amit látnak, hallanak vagy olvasnak, ne fogadják minden kritika nélkül, hanem előforduló esetekben tudjanak önállóan állást foglalni. Általában tehát alkalmi tanítást folytatnak. A spanyol forradalom, a Zeppelin léghajó világlágkörüli útja, Oroszország öt éves gazdasági terve, India belső forrongása, a Hittler-mozgalom, valamely új találmány stb. alkalmat adnak hosszabb tanulságos megbeszélésre.

Ebéd előtt két, ebéd után egy 80 perces órát tartanak. A két óra között 20 perces szünetet tartanak. 12 óra 15 perckor van a közös ebéd. Ebéd után az egyik osztályvezető jelentést tesz az ebéd költségeiről és tápértékéről. Egy másik tanuló felolvassza a napi lapokból, a tanulókat érdeklő eseményeket. Ebéd után a tanulók egy része rendbehozza az ebédlőt, a konyhát, a folyosókat, az osztályokat. A jövő napra kijelölt osztályvezetők megbeszélést folytatnak. A többi tanuló szabadon töltheti idejét fél 2-ig, amikor a délutáni óra kezdődik. A délutáni óra zene, torna vagy kézimunka. Minden osztálynak heti 2 órán az intézet vezetőnöje tart előadást az etikából, ami egyúttal a hiányzó hittant is pótolja. Az egyik óra diskusszió, a másik olvasás. Az olvasó órán a világ legkiválóbb íróit olvassák. Az olvasmány szereplőinek jellemét elemezik és összehasonlítják a leányok által ismert személyiséggel.

A legfelsőbb osztály egy hetenként megjelenő 4 oldalas angol nyelvű folyóiratot ad ki. Intézeti eseményeket, tanulók fogalmazványát vagy

angol lapok fontosabb közleményeit hozza a folyóirat. Ezenkívül hetenkint megjelenik egy terjedelmes japán folyóirat is, amit szintén a tanulók adnak ki.

Igen nagy gondot fordítanak a művészi és alkotási érzék fejlesztésére. Abból az elvből indulnak ki, hogy minden emberben van vele született alkotási készség, ami kellő gonddal fejleszthető. A minden évben rendezett kiállítás tanúskodik arról a sokoldalú művészi és kézügyességi oktatásról, amiben a leányok itt részesülnek. Az alsó osztályok egyszerű rajzától művészi olaj- és vízfestésig, egyszerű famunkától művészien szép butordarabokig, egyszerű horgolástól komplikált finom csipkemunkáig, egyszerű agyagvázától finoman kidolgozott szobrászmunkáig minden feltalálható. A tanuló európai szabású ruháikat is mind maguk csinálják.

Elisabeth Bauer, aki hosszabb időt töltött az intézetben, nem győzi dicsérni azt a modern szabad szellemet, ami ebben az intézetben uralkodik és azokat az eredményeket, amelyeket az intézet úgy nevelés, mint tanítás terén elér. (Pädagogisches Zentralblatt 1933. évf.)

3. A Monatschrift für höhere Schulen figyelemre méltó cikket közöl az osztályozásról, kiemelve, hogy ez a feladat a lelkiismeretes tanári hivatás legkellemetlenebb részét képezi. Az a tanár, aki nem tekinti az osztályozást egyszerű számolási műveletnek, a noteszkönyv számaiból megállapítani a középértéket, nem lehet megnyugodva azokkal az osztályzatokkal, amiket az egyes tanulók bizonyítványaiba beír. Szellemi teljesítményt nem lehet 5 fokkal kifogástalanul mérni. Itt csak egy kérdés jöhet számításba, amire a lelkiismeretes tanár nyugodt lélekkel felelhet, elért-e a tanuló azt a szellemi fokot, hogy a következő osztály munkájában eredményesen részt vehessen. Erre csak két osztályzat lehetséges: igen vagy nem. A két ítélet közé csak megközelítő, de a legritkább esetben kielégítő fokozatot lehet megállapítani.

Még lehetetlenebb a magaviselet osztályzatának a megállapítása, amely tulajdonképpen a tanártestület egyhangú határozata. Az értekezleteken nincsen meddőbb vita annál, hogy egyik vagy másik tanuló milyen osztályzatot kapjon a magaviseletből. A vita végén mégis csak meg kell a tantestületnek valamely számban állapodni, mert kifelé azt a látszatot kell kelteni, hogy ez az osztályzat a tanárok egyhangú véleménye. A cikk felsorol egész csomó lehetetlen esetet az iskola életéből. Többek között: A tanuló évközben valami hibát követ el, ami bekerül az osztálykönyvbe. Az iskola a szülőket értesíti és a tanuló otthon is az iskolában is megkapja a maga büntetését. A nevelői hatás nem is marad el, a tanuló többé nem követ el hibát, magaviselete ezentúl kifogástalan. Bizonyítványában magaviseletből még sem kaphat 1-es osztályzatot, mert be van írva az osztálykönyvbe és magaviseletből értekezleten meg lett róva. Cikkíró kérde, van-e ebben logika? A leányiskolákban különösen sok bajt okoz a magaviseleti osztályzat, mert a szülők meggyőződése, hogy 1-esen kívül minden más osztályzat örökre megbélyegzi a leányt.

4. Kis hírek. A munkanélküliség csökkentése céljából évek óta tervezik Angliában a tankötelezettségnek a 14-ik évről a 15-ik vagy 16-ik évre

való kiterjesztését. Az intézkedés pénzügyi és gazdasági hatásai a következők: az egy évvel való kiterjesztés 6,250.000, a két évvel való kiterjesztés 14,350.000 font sterling többletköltséget jelentene. Ebből 2—5 millió font megtérülne a ma fenntartott felnőtt oktatás költségeiből és a munkanélküli segélyből. Az egy évvel való kiterjesztés 160.000, a két évvel való kitolással 250.000-rel csökkentené a munkanélküliek számát.

Törökországban az olyan falvakban, ahol nincsen iskola, rádió útján való tanítással kísérleteznek. Rádió útján tartanak kurzusokat felnőttek részére hygiéniából és mezőgazdaságtanból, ezeket minden ifjú 25 éves korig hallgatni köteles.

Kaliforniai, angliai és osztrák iskolák évek óta kicserélik egymás iskolai rajzait. A csereviszonyban álló iskolák ugyanazt a témát dolgoztatják ki, azután a rajzok elvándorolnak Bécs, London és Los Angeles között, ahol valamelyik iskolában kiállítják azokat. Ezáltal a rajztanárok nemcsak összehasonlítási lehetőséget nyernek, a különböző nemzeti jellegből eredő sajátos felfogásokra, hanem igen fontos felvilágosítást nyernek a gyermeki alakítás sajátosságairól.

(Szenes Adolf)

LAPSZEMLE

Magyar Paedagogia f. évi 1—3. (január—március) számában *Prohászka Lajos dr.* a nem régen elhunyt nagy humanista pedagógusnak: *Fináczy Ernő dr.* emlékének áldozik. Klasszikusan felépített tanulmányában megható hűséggel rajzolja meg a nagy pedagógus arcképét, ki Kornis Gyula dr. szavai szerint »a nevelés multjának legnagyobb magyar bűvára« volt s ki nagy erkölcsi személyiséggel és tudományos tekintélyével az utolsó évtizedekben a magyar pedagógiai élet irányítására minden kérdésben döntő befolyást gyakorolt.

A lap következő cikkében a szerkesztő *Fináczy Ernő dr.*-nak: *Törvénytervezet a tanügyi közigazgatás újjászervezéséről* szóló mintegy 50 oldalas javaslatát teszi közzé, melyet néhai gróf Klebelsberg Kunó dr. akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter felkérésére 1926-ban készített el a nagy pedagógus.

A tanügyi közigazgatás szervezetének a közel jövőben megvalósítandó új tervezete eddigi hiányos értesüléseink alapján is sok tekintetben más alapelvek figyelembevételével kívánja megoldani e kérdést, — mégis nem lesz érdektelen, ha *Fináczy Ernő dr.* közzétett javaslatának lényeges elgondolásait éppen aktualitására való tekintettel röviden összefoglaljuk.

Az ő nagyszabású tervezete 3 fejezetben, 55 §-ban tárgyalja a kérdést, melyhez egy általános és a fejezetekhez külön írt egy-egy részletes indokolás kapcsolódik.

Az I. fejezet a *tanügyi közigazgatásról és felügyeletről*, a II. fejezet a *fejezeti eljárásról*, a III. fejezet a *javaslattal kapcsolatos kivételes és vegyes intézkedésekről* szól.